

ІСТОРІЯ У БОРОТЬБІ З ЮГОСЛАВІЗМОМ: ЙОСИП МАЛЬ ТА ЙОГО ВНЕСОК У ВИВЧЕННЯ ТРАДИЦІЇ СЛОВЕНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

Розглянуто розвиток словенської державотворчої ідеї в умовах Австро-Угорської імперії та Держави СХС, виділено причини її несаможиттєвості та прихильності югославізму, зазначено важливі віхи біографії доктора Йосипа Маля, розглянуто його головні твори та досліджено найважливіші висновки щодо основ словенського державотворення, які засадничо вплинули на подальший розвиток національно-політичної думки Словенії.

Ключові слова: Словенія, югославізм, державотворчість, Йосип Маль.

Рассмотрено развитие словенской идеи государственного строительства в условиях Австро-Венгерской империи и Государства СХС, выделены причины ее несаможиттєвості и приверженности югославизму, указаны важные вехи биографии доктора Иосифа Маля, рассмотрены его основные работы и исследованы важнейшие выводы относительно основ словенского государственного строительства, которые основополагающе повлияли на дальнейшее развитие национально-политической мысли Словении.

Ключевые слова: Словения, югославизм, государственность, Иосиф Маль.

Yugoslavism as the ideological and political movement in the Austro-Hungarian Empire has emerged in the late XIX cent. and has been based on austroslavism or trialism. During the whole period of its existence, until the end of the XX cent., it acquired various values depending on the intra-imperial and international factors and, in turn, affected ethnic relations in the Balkans. Its feature current was the mixing of the concepts of national idea, the civil idea, the cultural-religious principles. For the vast majority of the Slavic politicians the national idea have not yet become a political or state-building. Within Austria-Hungary during the global crisis and World War I this idea has allowed Habsburgs' Slavs to survive and to destroy the feudal empire.

In general, this mixing of the national, political and religious concepts indicates a very weak development of the Balkan bourgeoisie, which in the early XX cent. could not nationally divided in the confrontation with the Austrian bourgeoisie, already tight-knit by the German nationalism, and after that in the First Yugoslavia – with the national unification.

The development of the Slovenian state-building thought went within the fight between yugoslavism and slovenism. The Yugoslavism's result was the collapse of the Austro-Hungarian Empire, which certainly impacted positively on all aspects of life of its colonial peoples. But after fulfilling its role as a catalyst of the national liberation, the idea didn't came down from the Balkan political arena, and after 1918 the Yugoslavism has only become the main contributing factor to ethnic conflicts. For the leading Slovene People's Party since the inception of the State of SHS, and then the Kingdom of SHS/Yugoslavia, the experience of the political struggle within the framework of the Austro-Hungarian Empire has cleared the fact: in a conflict of interests of many nations in the united state the only way is the protection of the national idea and fight for their own nation-state. But the particular state position of the Slovenian lands – which was colonial during the last thousand years – have shown that this goal in terms of national unification couldn't be the achieved only by the Slovene bourgeoisie, which was small and weak. It had to win by the support of the general public, which would be led by its intellectual elite, who would propagand the scientific historical and ethnic studies, and especially evidences of the "historicity" of the Slovene nation, the existence of its own nation-state and state-building tradition.

Joseph Mal is the founder of the historical heritage of the Slovene State. He indicated the formation of the princely power, the main administrative institutions as well as the existence of Slovene legislation, mentioned in the sources as the Slovenes' oath to their prince (Rota), "Institutio Sclavenica" and "Slavica lex", which proves the full compliance of Karantania to the concept of "independent state". This evidences of the "historicity" of the Slovenes, despite the opposition from the side of the ruling state internationalism, have gradually "ideologically

liberated" [15] the Slovenes from blinkers, concerning their own state past, and substantiated the Slovenian national idea on the historical and legal basis.

Keywords: Slovenia, yugoslavism, statehood, Josip Mal.

Серед проблем вивчення історії Східної Європи питання історії словенської політичної думки займають досить важливе місце. Перша половина ХХ ст. в історії Словенії була відзначена великими зрушеннями у вирішенні вікового національного питання – досягнення незалежності.

До 1918 р. найбільша частина словенських етнічних земель входила до складу Австро-Угорської імперії, її етнічні землі були розділені між Австрією (провінції Крайна, Каринтія, Штирія і Австрійське Примор'я), Королівством Угорщиною (округи Ваш і Залу); Венеціанська Словенія (Фріулі) до 1866 р. входила до Королівства Ломбардія-Венеція, потім відійшла до Королівства Італія.

Словенські землі історично перебували під франкським, а потім австрійським пануванням з IX ст., й за останню тисячу років в адміністративному відношенні їх ділили на феодальні марки, графства й єпископії кілька разів. Останній поділ словенців на 5 провінцій (1815 р.) відображав скоріше їхнє географічне та традиційне феодальне становище, яке, у свою чергу, впливало на становище етнічне: умовно чисто словенською залишалися тільки Крайна та Внутрішня Словенія, у інших частинах словенці переважали в незначній мірі або становили половину населення, в основному сільського, завдяки німецьким, італійським або угорським міграціям часів пізнього середньовіччя у словенські міста.

За офіційною лінією викладання історії, прийнятою в Австро-Угорській імперії, словенці, що підпали під гніт франкського королівства ще в IX ст., були «недержавним», «неісторичним» народом, який ніколи не мав своєї власної держави і не повинен був ніколи її мати. Роботи словенського історика Й. Маля зробили найвидатніший внесок у зростання національної самосвідомості та розвиток словенської державотворчої думки.

Метою автора є розглянути розвиток словенської державотворчої ідеї в умовах Австро-Угорської імперії та Держави СХС, виділити причини її несамостійності та

прихильності югославізму, зазначити важливі віхи біографії доктора Йосипа Маля, розглянути його головні твори та дослідити найважливіші висновки щодо основ словенського державорення, які засадничо вплинули на подальший розвиток національно-політичної думки Словенії.

Деякі автори, серед яких його вдячні учні, коротко розглядають його життєвий шлях, проблематику та спрямованість його творів [2; 5; 15; 22]. Однак, його творча біографія та внесок у розвиток словенської історичної та національно-політичної думки ще не стали предметом історіографічних досліджень.

Австро-угорська імперська політика не розглядала словенців як суб'єкт внутрішньої політики. Самі словенці до середини ХІХ ст. здебільшого являли собою сільськогосподарське населення та були розділені адміністративно, феодально-католицька та міська еліта була німецькою. Перший словенський політичний протест проти існуючого державно-адміністративного устрою виникає під час революції 1848 р., коли у Відні, Граці і Люблянні словенська міська інтелігенція створює перші громадські об'єднання, програми яких мають політичне забарвлення. Найбільш чітко розроблену політичну програму висунуло Віденське товариство «Словенія». Так звана Програма Об'єднаної Словенії включала в себе 3 головних вимоги з приводу державного устрою Австрійської імперії – *«1. Політично роздроблений народ словенців у Крайні, Штирії, Примор'ї та Каринтії як єдиний народ об'єднати в єдину державу, щоб він мав свої власні провінційні збори; 2. Щоб словенська мова у нас мала повністю ті ж права, які має німецька мова в німецьких землях; 3. Щоб Словенія була невід'ємною частиною Австрійської, а не Німецької імперії»* [4, с. 102].

Програма була ліберальною, парламентарною за методом рішення, але досить сміливою за змістом, яка вміщала насущні національні вимоги охорони словенської мови і возз'єднання словенських земель, багаторазово розділених і перебувавших під

владою різних держав протягом тисячоліття. У програмі містилася також третя вимога, яка відбивала страх словенців перед ідеєю майбутнього об'єднання німецьких князівств, у тому числі і Австрії, в єдину Німецьку імперію, про що вже у 1848 р. говорили політики; це загрожувало «втопленням» слов'янських народів Австрійської імперії у «морі германства».

Ця програма стала основою для розвитку ідеї державного будівництва в словенській політиці аж до 1945 р. Зауважимо, що далі ідеї парламентської автономії словенці не пішли. Це було наслідком невпевненості словенських політиків у здатності самим здобути повну незалежність та спонукало на пошуки однодумців. Найбільш близькими по духу були хорвати, Хорватська партія права, з якою Словенська народна партія зав'язала стосунки співробітництва. Однією з причин такої політики була впевненість у етнічній єдності словенців та хорватів, що фактично була результатом багатьох факторів. Сільськогосподарський характер економіки та слабкість капіталістичного розвитку, як наслідок цього – слабкість словенської національної буржуазії та словенського ліберального табору в цілому, відсутність дослідженої власної державної історії та австрійська пропаганда «не історичності» словенського народу стали головними причинами загальної схильності до процесу політичного об'єднання на основі об'єднання націй, в цілому характерного для антиколоніальних рухів в Європі XIX – початку XX ст.[1]. На Балканах виникло особливе явище – югославізм.

Югославізм як ідейно-політична течія у Австро-Угорській імперії виник наприкінці XIX ст. та базувався на австрославізмі, або тріалізмі. Протягом всього періоду свого існування, аж до кінця XX ст., він набував різного значення у залежності від внутрішньо-імперських та міжнародних факторів та, в свою чергу, впливав на міжнаціональні відносини на Балканах.

Тріалізм у 1848-1849 рр. мав на увазі тільки Австро-Угорсько-Хорватську федерацію. У 1890-ті рр. ідею підхопили також словенці; хорвати, з свого боку, розповсюдили її ще й на сербів Воєводини. Після повернення Карагеоргієвичів до влади

в Сербії у 1903 р. ідея набула форми широкої балканської федерації, з усіма сербами та навіть болгарами. До 1914 р. всі політичні сили габсбурзьких слов'ян розходилися в деталях устрою цієї майбутньої федерації, але всі сходилися на тому, що це єдина можливість виживання всіх балканських слов'ян.

Особливістю течії було змішування понять національної ідеї, державної ідеї, культурно-релігійних принципів. Національна ідея для переважної більшості слов'янських політиків ще не стала політичною, або державотворчою, що є характерним для феодальних суспільств. Панславізм, неославізм та інші подібні ідеї XIX – початку XX ст. призвели до того, що слов'яни Балкан мислили себе як єдина нація, де мовні, культурні та релігійні аспекти мали значення деякого діалекту. Дійсно, у межах Австро-Угорщини, в умовах світової кризи та I світової війни ця ідея дозволила габсбурзьким слов'янам вижити та розвалити феодальну імперію.

Але ідея жила далі та стала для Першої Югославії критичною, вона призвела до насильницької національної уніфікації та її протидії – балканського націонал-соціалізму. Загалом це змішування понять національного, політичного та релігійного свідчить про дуже слабкий розвиток балканської буржуазії, яка на початку XX ст. не могла розділитися національно в протиборстві з вже міцно згуртованою німецьким націоналізмом австрійською буржуазією, а потім у Першій Югославії – з національною унітаризацією.

Провідником югославізму в словенській політиці з самого початку стала Словенська народна партія (СНП), партія політичного католицизму. Вона бачила в югославізмі-тріалізмі шлях до автономії, яка б захистила словенський народ від германізації; але теоретично клерикали розділяли національне та політичне питання. Поліетнічність Австро-Угорщини та існування в ній двох метропольних народів, які етнічно далеко відрізнялися від сукупності габсбурзьких слов'ян, спровокували виникнення впевненості у повній слов'янській національній єдності та навіть етнічній ідентичності. Прискорене формування хорватської нації [1] зробило її взірцем, з яким себе ідентифікували інші

народи, а Хорватську партію права, авторку та захисницю югославізму, – політичним центром, навколо якого збиралися інші слов'янські національні партії імперії.

Наприклад, в той час висувалися концепції взаємної ідентичності сербів із хорватами. У 1887 р. газета «Србобран» (Srbobran) неодноразово писала про те, що хорвати – це окатоличені серби [3]. Ця ідея дожила і до наших днів; у сучасній сербській історіографії є дослідження, розвиваючі думку в другому – вже націоналістичному – напрямку про «штучність» хорватської нації, нібито створеної руками Ватикану, щоб розколоти єдність сербського народу. Прикладом цього можуть слугувати роботи колишнього директора Історичного Архіву Сербії, історика Йована Пеїна [18-20].

Словенці, в свою чергу, не відставали від цієї тенденції. Під час Першої світової війни *«кілюзія Югославії вже повністю заволоділа розумом словенської культурно-політичної еліти. Карантанія, про яку, однак, було відомо, не представляла собою для них національної, історичної та політичної ідентичності словенців. Германізація, яка була у полі зору, в разі подальшого існування монархії означала втрату національності, перед загрозою якої, як не парадоксально, словенці хотіли себе "врятувати" в абсолютно подібній халепі, тобто в югославізмі»* [22]. Про ситуацію в той час повідомив лише після Другої світової війни у своїх записах Матія Шкербець, один з ініціаторів словенського національно-політичного руху, де він каже: *«Югославізм, думка, що ми всі югославянські народи є єдина нація, ще до Першої світової війни поступово проникала з кіл ліберальної молоді також всередину кіл молоді католицької ... Під час Першої світової війни, югославізм серед словенської молоді майже повністю переважав. Якщо би хто серед молоді стверджував, що Словенці являють собою окремий культурний народ, він би відчув дуже різкі заперечення»* [23, с. 36, 37].

Про прихильність до югославізму, як його собі уявляв один з лідерів словенського політичного католицизму Янез Крек, розповів у 1934 році своїм словенським співкамерникам у тюрмі Сремська Мітровіца д-р Іван Пернар, який був членом

хорватського католицького академічного товариства «Дома гой» (Domagoj): *«Я сам чув, нам ваш д-р Янез Крек в "Домагої" у Загребі говорив, що словенці – це просто гірські хорвати»*. Також у цьому зв'язку згадувався й д-р Іван Тавчар [23, с. 36, 37].

Пізніше професор Кирило Жебот намагався у своїй книзі «Нетлінна Словенія» вибачити католицьких політиків, заявивши, що вони були югославістами тільки з тактичних міркувань: *«Це правда, що д-р Янез Крек і д-р Антон Корошець поверхнево заявляли, що хорвати та словенці одна нація ... Це рівняння було по суті неофіційно висловленою політичною тактикою в історичній перспективі того часу та умов»* [24, с. 33].

На короткий час наприкінці Першої світової війни, в жовтні-листопаді 1918 р. Словенія постала фактично незалежною територією і почала боротьбу за встановлення демократичної влади та об'єднання словенських земель, які на той час перебували у складі Італії, Австрії та Угорщини. В цей момент вона була складовою частиною федеративної Держави СХС, здобула повну державну автономію, і в цих умовах СНП різко поміняла свої позиції та перейшла від югославізму до «словенства», до захисту словенської національної державної самостійності. Швидкі революційні та фронтіві події листопада 1918 р. призвели до того, що Словенія не була в змозі досягнути своєї віками очікуваної мети та увійшла у склад Королівства СХС на правах обмеженої автономії. Ця автономія була фактично ліквідована після реакційного «шостосічневого перевороту» 1929 р.

Словенська культурно-політична еліта, яка сформувалася в умовах конституційної монархії та займала досить нейтральну позицію Королівства СХС, коливаючись від політичного бойкоту до нейтральної участі у скупщині, після встановлення югославського реакційного режиму перейшла у опозицію разом з хорватськими політичними силами і на порозі Другої світової війни приймала участь у пасивному політичному опорі. Одним з представників цієї еліти був історик та громадський діяч Йосип Маль.

Д-р Йосип Маль (1884-1978) прожив довге плідне життя та оставив після себе

цілу низку значних історичних праць. Він народився 22 грудня 1884 р. в містечку Претрж при Печах в Моравській долині. Закінчив школу в Любляні, потім у Віденському університеті вивчав історію, географію та історію мистецтв, отримав докторську ступінь в 1908 р. (дисертація на тему середньовічної історії, «Die Legationsreise des Kardinallegaten Guido von Sta. Lucina 1265 bis 1267»), і далі підвищив свій дослідницький рівень у Інституті студій з історії Австрії у Відні, склавши кваліфікаційні іспити з історії, допоміжних історичних наук та історії мистецтв на здобуття дозволу для праці в архівах, бібліотеках і музеях. З листопада 1909 р. д-р Маль працював у Краньському, пізніше Національному музеї, директором якого був, за вилученням короткого проміжку часу, у 1924-1945 рр. З 1912 р. в якості організатора наукової роботи Й. Маль співпрацював у Музейному товаристві Краня (пізніше Музейному товаристві Словенії), багато років його віце-директором, а у 1926-1945 рр. був головним редактором музейного Вісника. Одним з його внесків у популяризацію історичних винаходів серед словенської громадськості став ювілейний збірник до 10-ї річниці Королівства СХС «Словенці у десятилітті 1918-1928» [21].

Він є автором багатьох історичних досліджень і дискусій. Після смерті д-ра Йосипа Грудня він продовжив започатковане їм видання фундаментальної «Історії словенського народу», останній том якої був опублікований в 1929 р. [14]. Після виходу на пенсію, у 1950-1961 рр. був почесним директором Міського музею Любляни. Йосип Маль помер 29 серпня 1978 р. в Любляні.

Наукова робота Й. Маля має дійсно актуальний характер [2]. В часи Австро-Угорської імперії, за офіційною лінією подання історії, словенці, які підпали під гніт франкського королівства ще в IX ст., ніколи не мали своєї власної держави, були «недержавним», «неісторичним» народом [17, с. 267; 22].

Тодішні австрійські дослідження давньої та середньовічної історії не торкалися проблематики національних історій підпорядкованих народів, прогрес у національно-

історичних студіях залежав від розвитку національних буржуазії – носіїв ідей націоналізму та визволення (в основі своїй – економічного) з-під імперського контролю. Якщо чехи почали активно досліджувати своє середньовічне минуле ще наприкінці XVIII ст., то серед словенців цей інтерес виник, як бачимо, тільки у першій половині XX ст. Короткий період незалежності наприкінці 1918 р. збудив інтерес до свого національного незалежного державного минулого, що для словенців представляла собою Карантанська (хорутанська) держава VII ст.

Безсумнівно, Йосип Маль в тому, що стосується питання про словенську Карінтію та її положення в середньовічній Європі, є найкращий фахівець. Єдиний, що ніколи не переписував просто від австрійських та німецьких істориків, але їх інтерпретації також вивчав та детально критикував. Він був єдиним, хто наважився виступити публічно проти офіційно признаного історика Людоміла Гауптманна та його підробленої, написаної з унітаристської точки зору словенської історії, за чим стояв белградський централізований режим. Велика заслуга Йосипа Маля в тому, що його праця, заснована на історичних даних, особливо підкреслює період словенської державотворчої історії – формування першої національної держави словенців – Карантанії, і тому в часи існування Першої Югославії це ігнорувалося та замовчувалося.

У міжвоєнний період Йосип Маль був найкращим знавцем історичного матеріалу про словенців, і повністю заслуговував членство Інституту досліджень австрійській історії (з 1909 року), до якої тоді відносили словенську історію. В період після першої до кінця Другої світової війни, він був директором Національного музею в Любляні. Його статті з посиланнями на відповідні джерела, опубліковані в більшості в бюлетені Музейного Товариства Словенії (GMS) неможливо не узяти до уваги, вивчаючи відповідний відрізок історичного часу. В своїх дослідженнях він ніколи прямо не висловлювався за незалежну словенську державу, це вже був би крок на політичне поле [5]. Однак, з другого боку, незважаючи на унітарний режим Першої Югославії, не

бажав приховувати історичні факти, які свідчили про самостійність та оригінальність державотворчих процесів на словенських землях. *«Таких, як він, було мало. В колишній германофільській, а потім югославистській Люблянні для чоловіка, якому пропонують хорошу посаду та кар'єру, було звичайною справою продавати своє власне словенське достоїнство»* [22].

Велика заслуга Й. Маль в тому, що його праця, заснована на джерелах, особливо підкреслює перший період словенської державотворчої історії – формування держави Карантанії. В період Першої Югославії він був єдиний, хто вивчав інтерпретації австрійських та німецьких істориків та детально їх критикував [22], хто наважився виступити публічно проти унітаристської позиції офіційного югославського історика Людмила Гауптманна щодо історії Словенії.

У великому дослідженні про уривок із германської юридичної книги «Швабське дзеркало» (*Schwabenspiegel*) він описав інтронізацію словенського князя [12]. У своїй німецькомовній книзі «Проблеми ранньої історії словенців» (1939) він зазначив, що історик Мілко Кос переписав як доведені факти необґрунтовані твердження Л. Гауптманна, що *«словенці були підпорядковані спочатку Обрам, а потім Німцям»* [6]. *«Очевидно, йшлося про заказ керівництва в Белграді, де вони ще не могли перенести, зокрема, історичні факти про історичну словенську державу, таким чином щоби серби, які були половиною тисячоліття під турками, не були б щось менше, ніж словенці»* [9, с. 76].

Тільки в період німецько-фашистської окупації Й. Маль опублікував дещо більше, наприклад, коротке дослідження знаменитої словенської Клятви – Роти (1941) і, зокрема, обсягове дослідження «Основ вступу на престол карантанського князя» (1942) [10; 11]. Й. Шавлі пише: *«Те, що це дослідження показує про словенську карантанську державу, може прямо гіпнотизувати того, хто принаймні трохи знайомий з цією проблемою. Вражає тому, що відкриває нам щось зовсім протилежне тому, що шкільний апарат втелепає в голови словенським людям про їх сумнівну підкореність*

іноземцям. Мабуть, з єдиною метою – прищепити їм почуття неповноцінності по відношенню до всього іноземного, і особливо до хорватів і сербів, які в своїй історії, на відміну від словенців, мали свої держави. Словенці же нехай будуть лише "покірні під п'ятою іноземця". Дійсно гротескна фальсифікація історії і маніпуляція громадською думкою під виглядом науки!» [22].

Й. Маль відкидає все спотворене відображення карантанської історії в роботах австрійських та німецьких істориків, які постійно цитували старі німецькі хроніки щодо Карінтії: *«...ми повинні себе запитати, про яке плем'я ми маємо свідчення про подібні вибори князя, і як виходить, що, незважаючи на умовні німецько-баварські поселення (Landnahme) ще у VII столітті (!) носіями державної думки були не баварці, але словенці»* [10, с. 2)]. Його відкриття середньовічної соціально-політичної системи, заснованої на законі, являє собою поворотний пункт в інтерпретації історії Словенії. Але популяризувати ці відкриття в рамках першого, та й другого югославського режиму словенській історіографії було зась.

Середньовічна держава була заснована на представленнях про Царство Боже на землі, яке є воротами в Царство Небесне, що краще за все видно з вчення Св. Августина про *civitas terrena* (державу мирську) та *civitas Dei* (державу Божію). На підставі цього було закріплена в законі словенська держава Карантанія, як в спільноті королівства східних франків (*Germania*), так і у спільноті Священної Римської імперії, яка являла собою співдружність християнських королівств, символічно пов'язаних короною, яка являла собою єдність християнського світу.

Про цю імперію та її взаємини з Карантанією Й. Маль говорить у своєму дослідженні, опублікованому вже після Другої світової війни, на початку 50-х років [13]. Це було в той час, коли Словенія перебувала у новій, Соціалістичній, Народній, але ж знов єдиній Югославії, коли Словенію ще овіяв інтернаціональний партизанський патріотизм. Тому це дослідження теж замовчувалося, і ще дві його праці на початку 60-х років вийшли за кордоном, німецькою мовою, – про характеристики князівства Карантанія [7] і питання про

косезів (kosezi – середньовічний соціальний прошарок залежного альпійсько-слов'янського селянства, які вже у карантанську добу перевищували за кількістю вільне населення) [8], що були опубліковані в журналі «Південно-Східні студії» (Südostforschungen) в Мюнхені.

На жаль, після Другої світової війни, словенська політична діаспора не знала про його відкриття, так щоби заснувати словенську національну ідею на історично-правовій основі. Й. Маль вказав на існування словенського законодавства, яке згадується в джерелах як «заклади Склав енські» (*institutio Sclavenica*) та «закон Славенський» (*Slavica lex*). Він ясно показав, наскільки помилковими є історичної інтерпретації, особливо в тому, що стосується традиції словенської державності.

У Люблянці югославистська офіційна історіографія повністю ігнорувала відкриття Й. Маля. В Енциклопедії Словенії він представлений недостатньо [16]. У всіх нагадуваннях про нього систематично пропускалися посилання на його дослідження та відкриття історичної традиції національного державотворення і законодавства. Тільки у середині 1990-х роках, вже в умовах незалежної Словенії, історики звернулися до творчої спадщини д-ра Маля, що було відмічено виходом короткого «Малевого збірника» [15].

Таким чином, розвиток словенської державотворчої думки йшов у боротьбі між югославізмом та словенством. Наслідком югославізму був розпад Австро-Угорської імперії, що, безумовно, вплинуло позитивно на всі сторони життя її колоніальних народів, але, виповнивши свою роль каталізатора національного визволення, він не зійшов з балканської політичної арени, й після 1918 р. югославізм спричиняв лише

етнонаціональні конфлікти. Для провідної словенської партії – ВНП – із моменту створення Держави СХС, а потім Королівства СХС/Югославії, враховуючи досвід її політичної боротьби також у рамках Австро-Угорської імперії, стало зрозумілим, що в умовах зіткнення інтересів багатьох націй в об'єднаній державі єдиним шляхом є захист своєї національної ідеї та боротьба за свою національну державу. Але особливості державного становища словенських земель, – колоніального за останні тисячу років, показали, що для досягнення цієї мети в умовах національної уніфікації недостатньо тільки словенської буржуазії, яка була дрібною та слабкою. Потрібно було здобути підтримку широкої громадськості, що би її вела за собою інтелектуальна еліта, яка б досліджувала та пропагувала свої наукові історичні та етнонаціональні дослідження, а особливо, докази “історичності” словенського народу, існування його власної державотворчої традиції та національної держави.

Йосип Маль є засновником історичної спадщини словенської держави. Й. Маль вказав на формування княжої влади, головних адміністративних інститутів, а також на існування словенського законодавства, що згадується в джерелах як словенська клятва своєму князю (Rota), «заклади Склав енські» (*institutio Sclavenica*) та «закон Славенський» (*Slavica lex*), що вказує на повну відповідність Карантанії поняттю «самостійна держава». Ці докази «історичності» словенського народу, незважаючи на протидію з боку пануючого державного інтернаціоналізму, поступово «*все ж таки ідеологічно визволили*» [15] словенський народ від зашореності щодо свого власного державного минулого та обґрунтували словенську національну ідею на історично-правовій основі.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Беляков С. Сербь – «чужак» № 1 // Вопросы национализма. – 2010. – № 3. – <http://vnatio.org/arhiv-nomerov/node101/>
2. Capuder K. Mal Josip. Zgodovinar – *22. dec. 1884 Peče // Slovenski Biografski Leksikon. – <http://nl.ijs.si/fedora/get/sbl:sbl/VIEW/>
3. Gašić R. Pogledi srpske političke elite oko zagrebačkog Srbovana na probleme spoljne politike (1903-1914) // Dijalog povjesničara istoričara. – 2001. – No. 4. – S. 171-185.
4. Gestrin F., Melik V. Slovenska zgodovina: od konca 18. stoletja do 1918. – Ljubljana : Državna založba Slovenije, 1966. – S. 102.

5. Kranjc S. Dr. Josip Mal – osemdesetletnik // Kronika (Ljubljana). – 1965. – Letnik 13. – Št. 2. – Str. 101-102.
6. Kos M. Zgodovina Slovencev od naselitve do reformacije. – Ljubljana : Jugoslovanska knjigarna, 1933. – 256 str.
7. Mal J. Die Eigenart des karantanischen Herzogtums // Südostforschungen. – München : R. Oldenbourg, 1961. – Str. 33-74
8. Mal J. Ist das Edlingerproblem wirklich unlösbar // Südostforschungen. – München : R. Oldenbourg, 1963. – Str. 140-178.
9. Mal J. Probleme aus der Frühgeschichte der Slowenen. – Ljubljana : Nova založba, 1939. – 174 str.
10. Mal J. Osnove ustoličevanja Karantanskega kneza // Glasnik muzejskega društva za Slovenijo. – Ljubljana: [s. n.], 1942. – 62 str.
11. Mal J. Rota – staroslovenska prisega // Glasnik muzejskega društva za Slovenijo. – Lublana : [s. n.], 1941. – Str. 58-64.
12. Mal J. Schwabenspiegel in koroško ustoličenje // Glasnik muzejskega društva za Slovenijo. – Ljubljana : Jugoslovanska tiskarna, 1938. – Str. [109]-132.
13. Mal J. Slovenska Karantanija in srednjeveška nemška država // Razprave SAZU. – Ljubljana : Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 1953. – Str. 105-137.
14. Mal J. Zgodovina slovenskega naroda: najnovejša doba. – Celje: Mohorjeva družba, 1929. – 760 str.
15. Malov zbornik. – Ljubljana : Znanstvenoraziskovalni center SAZU, 1996. – 76 str.
16. Mal, Josip // Enciklopedija Slovenije. – Zv. 6. – Ljubljana : Mladinska knjiga, 1992. – Str. 381.
17. Moritsch A. Koroški plebiscit // Slovenija 1848-1998: iskanje lastne poti. – Ljubljana : Zveza zgodovinskih društev, 1998. – S. 267-270.
18. Pejin J. Kolonizacija hrvata na srpskoj zemlji u Sremu, Slavoniji i Baranji. –Sremska Mitrovica : [Sremske novine], 1992. – 63 p.
19. Pejin J. Mađarski revizionizam i hrvatski separatizam. – Kikinda : Komuna, 1992. – 51 p.
20. Pejin J.M. Pregled prošlosti Srba u Banatu. – Kikinda :Vedes, 2003. – 219 p.
21. Slovenci v desetletju 1918-1928: zbornik razprav iz kulturne, gospodarske in politične zgodovine / uredil Josip Mal. – Ljubljana : Leonova družba, 1928. – 776 str.
22. Šavli J. Slovenska državna misel / Jožef Šavli. – Bilje : Studio Ro-Humar, 2010. – 95 str.
23. Škerbec M. Pregled novodobnega slovenskega katoliškega gibanja. – 2. zv. – Cleveland (Ohio): samozal, 1957. – 143 str.
24. Žebot C. Neminljiva Slovenija. Spomini in spoznanja iz razdobja sedemdesetih let od Majniške deklaracije. – V Celovcu : Tiskarna Družbe sv. Mohorja, 1988. – 501 str.

Рецензенти: Маврін О. О., к.і.н., с.н.с.;
Сінкевич Є. Г., д.і.н., проф.

© Мальшина К. В., 2014

Дата надходження статті до редколегії 28.07.2013 р.